

**PRIRUČNIK
ZA PROGRAM ZA JAČANJE
INOVATIVNOSTI NOVOOSNOVANIH ILI
POSTOJEĆIH MIKRO, MALIH I SREDNJIH
PREDUZEĆA**

April, 2025.

SADRŽAJ

I.	Pozadina programa	3
II.	O Programu za jačanje inovativnosti novoosnovanih ili postojećih MMSP	3
III.	Prihvatljivi podnosioci prijava	5
IV.	Prihvatljivost partnera i formiranje partnerstva.....	6
V.	Broj Prijava po Podnosiocu prijave	6
VI.	Trajanje projekata	6
VII.	Iznos finansiranja i intenzitet pomoći.....	6
VIII.	Obaveze koje se odnose na pomoć male vrijednosti	7
IX.	Dvostruko finansiranje	10
X.	Prihvatljiva područja istraživanja i razvoja	10
XI.	Prihvatljive aktivnosti projekta	11
XII.	Neprihvatljive aktivnosti projekta.....	12
XIII.	Prihvatljivi troškovi podnosioca prijave	13
XIV.	Neprihvatljivi troškovi.....	15
XV.	Postupak dodjele bespovratnih sredstava	16
XVI.	Dokumentacija koja je potrebna za sprovođenje Programa	26
XVII.	Dokumentacija za prijavu.....	26
XVIII.	Indikatori na nivou projekata i Programa za jačanje inovativnosti novoosnovanih ili postojećih MSP.....	27
XIX.	Objašnjenje pojmova	32

I. POZADINA PROGRAMA

Fond za inovacije sproveo je po prvi put Program za jačanje inovativnosti novoosnovanih ili postojećih mikro, malih i srednjih preduzeća u 2023. godini. Putem ovog Javnog poziva, a nakon dvostepene međunarodne evaluacije, odobreno je osam grantova ukupne vrijednosti 1.233.110 eura, od čega je ukupno sufinansiranje Fonda iznosilo 986.488 eura, dok je sufinansiranje privatnog sektora na projektima iznosilo 246.622 eura. Zbog značajnog interesovanja privrednog sektora u učešću na ovom Programu i njegovih pozitivnih efekata u smislu unaprjeđenja razvoja tržišno orijentisanih proizvoda, usluga i tehnologija sa velikim potencijalom za komercijalizaciju i primjenu na tržištu, a sve u cilju podsticanja konkurentnosti crnogorske privrede, Fond je odlučio da nastavi sa realizacijom ovog Programa sa akcentom na kasnije faze tehnološkog razvoja čiji je tehnološki nivo razvoja projekta u fazi eksperimentalnog razvoja.

Predloženi program treba da omogući „veći“ kvalitet inovacija koja nastaju unutar preduzeća koja se bave inovativnim djelatnostima, kao i da se podstaknu neinovativna preduzeća koja su zainteresovana za uvođenje i sprovođenje inovacija. Unutar predloženog programa omogućiće se da inovacije nastaju sopstvenim istraživanjem i razvojem, kao i ugovorenim istraživanjem. Programom će se podsticati i novoosnovana preduzeća koja imaju proizvod, uslugu, tehnologiju ili proces višeg nivoa tehnološke spremnosti, odnosno koja su prošli proces predakceleracije i akceleracije.

II. CILJEVI PROGRAMA

Svrha programa:

- a) Ulaganjem u pred-komercijalne aktivnosti novoosnovanih preduzeća i postojećih mikro, malih i srednjih preduzeća želi se podstaći razvoj i poboljšanje **proizvoda, usluga i tehnologija** koji su novi ili znatno poboljšani u poređenju sa onima koji su već dostupni na tržištu s ciljem komercijalizacije, a koji će doprinijeti povećanju prihoda preduzeća.
- b) Takođe se podstiče i razvoj **inovacija procesa**¹ odnosno novi ili značajno poboljšan način obavljanja poslova u poslovnom okruženju. Inovacija procesa predstavlja uvođenje nove proizvodne tehnologije koja ubrzava proces proizvodnje, povećava preciznost i kvalitet ili značajno smanjuje troškove proizvodnje. Podržaće se projekti novoosnovanih i postojećih MMSP-ova čija je tehnološka zrelost izvan faze dokazivanja koncepta, ali koja još nijesu spremna za tržište, tj. ona čiji je tehnološki nivo razvoja projekta između TRL 5 i TRL 8 odnosno nalaze se u fazi eksperimentalnog razvoja.

¹ Pod pojmom procesa podrazumijeva se kombinacija tehnologija, vještina, strojeva i objekata poslovne okoline, koji se koriste za proizvodnju, isporuku ili održavanje i podršku za proizvod ili uslugu.

Ciljevi programa

Projekti moraju rezultovati razvojem novih ili znatno poboljšanih **proizvoda, usluga, tehnologija ili procesa koji proizilaze iz istraživačko-razvojnih aktivnosti**. Aktivnosti istraživanja i razvoja mogu biti sopstvene², ugovorne³ ili kombinacija istih. Potrebno je da svi projekti koji će biti finansirani doprinose glavnom i nekim specifičnim ciljevima programa.

Glavni cilj programa je povećanje inovativnosti mikro, malih i srednjih preduzeća (u daljem tekstu: MMSP) uvođenjem procesnih inovacija ili razvojem novih ili poboljšanih tržišno orijentisanih proizvoda, usluga ili tehnologija.

Specifični ciljevi odnosno ishodi koji se očekuju tri godine nakon završetka sprovođenja projekata su sljedeći:

- a) Uvođenje novih ili poboljšanih proizvoda, usluga i tehnologija na tržište
- b) Uvođenje novog ili značajnog poboljšanog načina obavljanja poslova
- c) Jačanje kapaciteta osoblja MMSP-ova za istraživanje, razvoj i inovacije
- d) Unaprjeđenje poslovanja novoosnovanih MMSP-ova s naglaskom na upravljanje preduzećem

Rezultati koji se očekuju odmah nakon završetka sprovođenja projekata su sljedeći:

- a) Razvoj proizvoda, usluga i tehnologija sa velikim potencijalom za komercijalizaciju i primjenu na tržištu
- b) Razvoj inovativnih procesa
- c) Povećanje uključenosti osoblja u preduzeću u istraživačko-inovacione aktivnosti
- d) Unaprjeđenje specifičnih vještina osoblja u novoosnovanim MMSP-ovima za poslovanje

² Aktivnosti I&R se odvijaju unutar preduzeća

³ Aktivnosti I&R pribavljene od drugih strana po tržišnim uslovima

III. PRIHVATLJIVI PODNOSIOCI PRIJAVA

U okviru ovog Programa finansiraće se:

- a) novoosnovana preduzeća
- b) postojeća preduzeća

koja spadaju u jednu od tri kategorije:

Kategorija preduzeća	Broj zaposlenih	Ukupan prihod	ili	Ukupna aktiva
Srednja preduzeća	< 250	≤ € 50 miliona		≤ € 43 miliona
Mala preduzeća	< 50	≤ € 10 miliona		≤ € 10 miliona
Mikro preduzeća	< 10	≤ € 2 miliona		≤ € 2 miliona

Potrebno je da preduzeća ispunjavaju sljedeće uslove:

- ✓ da su u skladu sa definicijom u Prilogu 1. Uredbe GBER⁴;
- ✓ da su upisana u Centralni registar privrednih subjekata Crne Gore;
- ✓ da imaju sjedište na teritoriji Crne Gore;
- ✓ da su ispunila sve obaveze redovnog plaćanja poreza i doprinosa;
- ✓ da nijesu u pred-stečajnom, stečajnom, likvidacijskom postupku, obustavila redovnu poslovnu aktivnost ili sl. u skladu s nacionalnim propisima;
- ✓ da u bilansu stanja na dan 31.12.2024. ima pozitivnu vrijednost kapitala (u slučaju novoosnovanih preduzeća osnovanih u godini u kojoj se podnosi projektna prijava, čiji finansijski izvještaji još nijesu odobreni, dostavljaju se presječni finansijski iskazi – bilans stanja i bilans uspjeha od trenutka osnivanja preduzeća, pa zaključno sa posljednjim završenim mjesecom, kako bi se na osnovu istih utvrdilo da li preduzeće pripada segmentu MMSP i da ima pozitivnu vrijednost kapitala).
- ✓ da nije koristilo finansijsku pomoć iz javnih nacionalnih i međunarodnih izvora finansiranja, ili donatorskih programa za iste aktivnosti obuhvaćene projektnom prijavom. Ukoliko je podnosilac prijave konkurisao za sredstva od drugih davalaca državne pomoći za iste opravdane troškove, potrebno je da dostavi izjavu u kojoj se navodi iznos i status ove podrške.

Novoosnovana preduzeća su ona koji su osnovana⁵ najviše pet godina prije dana podnošenja projektnog prijedloga što se ne odnosi na postojeća preduzeća koja će se zatvoriti i ponovo otvoriti za potrebe Javnog poziva ili na ona koja su nastala spajanjem

⁴ https://azzk.me/wp-content/uploads/2022/11/Prilog_7A.pdf, strana 70.

⁵ Datum osnivanja je datum upisa u odgovarajući registar.

ili izdvajanjem. Preduzeće mora biti osnovano najmanje trideset (30) dana prije dana predaje projektnog prijedloga.

IV. PRIHVATLJIVOST PARTNERA I FORMIRANJE PARTNERSTVA

Podnosioci prijave prijavljuju se pojedinačno. Partnerske organizacije i partnerstvo bilo koje vrste nijesu prihvatljivi.

V. BROJ PRIJAVA PO PODNOSIOCU PRIJAVE

Podnosilac prijave po Pozivu može podnijeti više od jednog projektnog prijedloga, s napomenom da se pojedinom dobitniku granta sredstva mogu dodijeliti samo za jedan projekat, te se isti troškovi ni u kakvim okolnostima ne smiju dvaput finansirati iz državnog budžeta, programa Unije, međunarodnih izvora te drugih davalaca državne pomoći.

VI. TRAJANJE PROJEKATA

Period realizacije odabranih projekata je najmanje **12**, a najviše **36 mjeseci**.

VII. IZNOS FINANSIRANJA I INTENZITET POMOĆI

Bespovratna sredstva

Fond za inovacije Crne Gore izdvojio je sredstva u ukupnom iznosu od **1.200.000 EUR** za finansiranje inovativnih projekata po ovom Javnom pozivu.

Najniži, odnosno najviši iznos bespovratnih sredstava koji se može dodijeliti pojedinom podnosiocu prijave i projektu iznosi:

- najniži iznos 50.000,00 EUR
- najviši iznos 200.000,00 EUR.

Fond zadržava pravo da ne dodijeli sva raspoloživa sredstva, kao i da dodijeli više sredstava ukoliko postanu dostupna.

Intenzitet pomoći

Maksimalni iznos pomoći koji se dodjeljuje u okviru ovog programa je do 80% prihvatljivih troškova.

Bespovratna sredstva koja se dodjeljuju MMSP u okviru ovog Programa predstavljaju pomoć male vrijednosti (*de minimis* pomoć).

Sufinansiranje od strane podnosioca prijave

Podnosilac prijave se obavezuje da će osigurati sredstva za sufinansiranje projekta. Sufinansiranje može biti iz sopstvenih izvora ili osiguravanjem finansiranja na drugi način. Sredstva ne smiju biti iz bespovratnih javnih izvora, niti iz sredstava Evropske unije.

Podnosilac prijave može sufinansirati iz sopstvenih izvora sve prihvatljive troškove u skladu sa tačkom 15. ovog Programa, odnosno troškove koji se odnose na prihvatljive aktivnosti projekta.

VIII. OBAVEZE KOJE SE ODNOSU NA POMOĆ MALE VRIJEDNOSTI

Pomoć male vrijednosti za aktivnosti u sklopu ovog Programa se dodjeljuje prema pravilima za dodjelu pomoći male vrijednosti (*de minimis* pomoći) u smislu Uredbe Komisije (EU) br. 2023/2831 od 13. decembra 2023. godine o primjeni članova 107. i 108. Ugovora o funkcionisanju Evropske unije na *de minimis* pomoć⁶ (u daljnjem tekstu: *de minimis* Uredba), koja se u Crnoj Gori primjenjuje shodno Pravilniku o listi pravila o državnoj pomoći – prilog 7⁷.

Gornja granica pomoći male vrijednosti koja se može dodijeliti jednom privrednom društvu, odnosno mikro, malim i srednjim preduzećima u sklopu ovog Programa, u skladu sa članom 3 stavom 2 *de minimis* Uredbe ne smije preći 300.000 EUR tokom bilo kojeg perioda od tri fiskalne godine.

Navedena gornja granica od 300.000 EUR se primjenjuje po jednom privrednom društvu bez obzira na oblik *de minimis* pomoći ili na cilj koji se namjerava postići, kao i nezavisno od toga finansira li se pomoć koja se dodjeljuje u potpunosti ili djelimično iz sredstava koja su porijeklom iz Evropske unije ili iz Crne Gore.

Za potrebe gornje granice utvrđene članom 3 stavom 2 *de minimis* Uredbe, pomoć se izražava kao bespovratna novčana sredstva. Svi iznosi koji se primjenjuju su bruto iznosi tj. iznosi prije odbijanja poreza i drugih dažbina. Pomoć koja se isplaćuje u više rata, diskontuje se na vrijednost pomoći u trenutku njene dodjele. Kamatna stopa koja se primjenjuje pri diskontovanju je diskontna kamatna stopa koja se primjenjuje u trenutku dodjele *de minimis* pomoći.

Ako bi se dodjelom nove *de minimis* pomoći mogla preći odgovarajuća gornja granica *de minimis* pomoći, ni jedna od tih novih pomoći ne može se dodijeliti na osnovu ovog Programa.

Pomoć male vrijednosti (*de minimis* pomoć) iz ovog Programa smatra se dodijeljenom na dan donošenja odluke o dodjeli pomoći male vrijednosti od strane Fonda za inovacije nezavisno od datuma isplate *de minimis* pomoći privrednom društvu.

Pomoć male vrijednosti u sklopu ovog Programa se dodjeljuje poštujući pravilo iz člana 2 stav 2 *de minimis* Uredbe, prema kojem se svi subjekti koje kontroliše, na pravnoj ili *de*

⁶SL L 2023/2831, 15.12.2023.

⁷ Sl. list CG br. 35/14, 2d/15, 38/15, 20/16, 33/2020, 38/2020, 53/2020, 98/2020, 130/2020, 44/2021, 107/2021, 131/2021, 15/2022, 52/2022, 34/2023, 57/2023, 115/2023 i 26/2024.

facto osnovi, isti subjekt smatraju jednim privrednim društvom. Pojam „jedno privredno društvo“ obuhvata sva preduzeća koja su u najmanje jednom od sljedećih međusobnih odnosa:

- a) jedno preduzeće ima većinu glasačkih prava akcionara ili članova u drugom preduzeću;
- b) jedno preduzeće ima pravo da imenuje ili razriješi većinu članova upravnog, upravljačkog ili nadzornog organa drugog preduzeća;
- c) jedno preduzeće ima pravo da vrši dominantan uticaj nad drugim preduzećem na osnovu ugovora zaključenog sa tim preduzećem ili u skladu sa odredbama njegovog osnivačkog akta ili statuta;
- d) jedno preduzeće koje je akcionara ili član u drugom preduzeću, samostalno kontroliše, u skladu sa sporazumom sa ostalim akcionarima ili članovima tog preduzeća, većinu prava glasa akcionara ili članova u tom preduzeću.

Preduzeća koja su u bilo kojem od odnosa navedenih u tačkama a) do d) preko jednog ili više drugih preduzeća takođe se smatraju jednim privrednim društvom.

Podnosilac prijave je dužan dostaviti Izjavu o svim preduzećima s kojima je povezan prema definiciji jednog privrednog društva.

Izuzete djelatnosti i proizvodi

Pomoć male vrijednosti iz ovog Programa ne može da se dodijeli:

- a) za djelatnosti usmjerene izvozu u treće zemlje ili države članice Evropske unije, odnosno pomoći koje su direktno povezane sa izvezenim količinama, sa uspostavljanjem i funkcionisanjem distributivne mreže ili sa drugim tekućim troškovima povezanim s izvoznom djelatnošću⁸;
- b) ako je pomoć uslovljena upotrebom domaćih dobara i usluga umjesto uvoznih dobara i usluga.

U slučaju spajanja i preuzimanja preduzetnika, u skladu sa članom 3 stavom 8 *de minimis* Uredbe, prilikom utvrđivanju da li se poštuje odgovarajuća najviša primjenjiva gornja granica pomoći male vrijednosti sa bilo kojom novom pomoći male vrijednosti dodijeljenom novom privrednom društvu ili privrednom društvu koje preuzima drugo privredno društvo, u obzir se uzimaju sve ranije dodijeljene pomoći male vrijednosti dodijeljene bilo kojem od privrednih društava uključenih u postupak spajanja. Pomoći male vrijednosti koje su zakonito dodijeljene prije spajanja ili preuzimanja i dalje su u skladu sa zakonom.

Ako se jedno privredno društvo podijeli na dva ili više posebnih privrednih, *de minimis* pomoć dodijeljena prije te podjele, dodjeljuje se privrednom društvu koje je od nje ostvario korist, što je načelno privredno koje je preuzelo djelatnosti za koje je korišćena pomoć male vrijednosti. Ako takva raspodjela nije moguća, pomoć male vrijednosti dodjeljuje se srazmjerno, na osnovu knjigovodstvene vrijednosti vlasničkog kapitala novih privrednih društava na datum stupanja na snagu podjele.

⁸ Pomoć male vrijednosti za troškove učestvovanja na sajmovima, odnosno za troškove studija ili savjetodavnih usluga potrebnih za uvođenje novog ili postojećeg proizvoda na novo tržište u drugim državama ne predstavljaju pomoć za izvoz.

Kumulacija državne pomoći

Pomoć male vrijednosti koja se se dodjeljuje u sklopu ovog Programa može se kumulirati sa *de minimis* pomoći dodijeljenoj za pružanje usluga od opšteg ekonomskog interesa do gornje granice utvrđene u Uredbi Komisije (EU) br. 2023/2832 od 13. decembra 2023. godine o primjeni člana 107. i 108 Ugovora o funkcionisanju Evropske unije na *de minimis* pomoći koje se dodjeljuju privrednim društvima koji pružaju usluge od opšteg ekonomskog interesa⁹.

Pomoć male vrijednosti koja se dodjeljuje u okviru ovog Programa ne može se kumulirati sa državnom pomoći za iste opravdane troškove ili sa državnom pomoći za istu mjeru rizičnog finansiranja ako bi takva kumulacija prelazila najviši primjenjivi intenzitet ili iznos pomoći koji je u konkretnim okolnostima svakog pojedinog slučaja utvrđen uredbom o grupnom izuzeću, odnosno odlukom Agencije za zaštitu konkurencije. Pomoć male vrijednosti koja nije dodijeljena za određene opravdane troškove ili se njima ne može pripisati, može se kumulirati sa drugom državnom pomoći u skladu sa uredbom o grupnom izuzeću ili odlukom Agencije za zaštitu konkurencije.

Kontrola i monitoring pomoći male vrijednosti

Fond za inovacije kao davalac pomoći male vrijednosti (*de minimis* pomoć) za aktivnosti predviđene ovim Programom prije dodjele te pomoći pisanim putem obavještava podnosioca prijave o predviđenom iznosu pomoći male vrijednosti izraženom u obliku bruto novčane vrijednosti (ekvivalenta subvencije), kao i o tome da je korisnik pomoći male vrijednosti, pozivajući se na *de minimis* Uredbu te navodeći njen naziv i podatke o njenoj objavi.

Fond za inovacije dodjeljuje pomoć male vrijednosti iz ovog Programa tek nakon što od podnosioca prijave dobije izjavu, u pisanom ili elektronskom obliku, o svim *de minimis* pomoćima koje je primio u Crnoj Gori od bilo kojeg nadležnog organa u prethodne dvije i u tekućoj fiskalnoj godini (Obrazac Izjave nalazi se u Prilogu ovog Programa).

Fond za inovacije dodjeljuje novu *de minimis* pomoć u skladu sa *de minimis* Uredbom tek kada utvrdi da to neće povisiti ukupan iznos pomoći male vrijednosti koju je podnosioc prijave primio do nivoa koji prelazi odgovarajuću gornju granicu iz člana 3 stava 2 *de minimis* Uredbe i da su ispunjeni svi uslovi predviđeni ovim Programom i *de minimis* Uredbom za dodjelu te pomoći.

Fond za inovacije vodi evidenciju, odnosno prikuplja i evidentira sve informacije u vezi sa dodjelom pomoći male vrijednosti u okviru ovog Programa i ispunjenosti svih uslova iz *de minimis* Uredbe. Evidencija o dodijeljenoj *de minimis* pomoći u sklopu ovog Programa čuva se 10 fiskalnih godina od datuma kada je dodijeljena posljednja pojedinačna pomoć iz ovog Programa.

⁹ SL L, 2023/2832, 15.12.2023., str. 9.

Fond za inovacije će na pisani zahtjev u roku od 20 radnih dana ili u dužem roku koji je naveden u tom zahtjevu, dostaviti Agenciji za zaštitu konkurencije sve informacije koje ova Agencija smatra potrebnim da bi ocijenila da li su ispunjeni uslovi iz *de minimis* Uredbe, a posebno o ukupnom iznosu pomoći male vrijednosti koju je bilo koje privredno društvo primilo na osnovu te Uredbe ili drugih uredaba o *de minimis* pomoći.

IX. DVOSTRUKO FINANSIRANJE

Načelo zabrane dvostrukog finansiranja podrazumijeva da je neophodno izbjegavati dvostruko finansiranje istih troškova iz državnog budžeta, programa Unije, međunarodnih izvora te drugih davalaca državne pomoći. Pojedinom podnosiocu prijave sredstva se mogu dodijeliti samo jednom za svaku aktivnost ili djelovanje, a isti troškovi ni u kakvim okolnostima ne smiju se dvaput finansirati iz gore navedenih izvora.

Podnosioci prijave ne smiju tražiti/primiti sredstva iz drugih javnih izvora za troškove koji će im biti nadoknađeni u okviru prijavljenog i za finansiranje odabranog projekta.

Ukoliko je podnosilac prijave konkurisao za sredstva od drugih davalaca državne pomoći za iste opravdane troškove, potrebno je da dostavi izjavu u kojoj se navodi iznos i status ove podrške. Od svih podnosilaca prijave koji budu preporučeni za finansiranje tražiće se na uvid sve prijave projektnih prijedloga koje su u fazi finansiranja ili je u toku faza evaluacije.

X. PRIHVATLJIVA PODRUČJA ISTRAŽIVANJA I RAZVOJA

Ovaj Program usklađen je sa strateškim prioritetima utvrđenim Strategijom pametne specijalizacije (2019-2024):

- Održiva poljoprivreda i lanac vrijednosti hrane;
- Energija i održiva životna sredina;
- Održivi i zdravstveni turizam; i
- Informacione i komunikacione tehnologije kao horizontalni prioritet.

Najmanje 70% raspoloživih sredstava Fonda u okviru ovog Programa biće opredijeljeno za prijave u navedenim prioritetnim oblastima Strategije pametne specijalizacije Crne Gore, u zavisnosti od dostupnosti kvalitetnih projekata.

Strategija pametne specijalizacije Crne Gore za period od 2019. do 2024. dostupna je na sljedećem linku: [Strategija pametne specijalizacije Crne Gore 2019-2024 \(www.gov.me\)](http://www.gov.me). Do usvajanja nove Strategije pametne specijalizacije (2026-2031), Crna Gora je omogućila održivost prioriteta i mjera iz prethodnog strateškog ciklusa.

XI. PRIHVATLJIVE AKTIVNOSTI PROJEKTA

Prihvatljive aktivnosti koje se mogu financirati u okviru ovog Programa su:

1. Nadogradnja, osmišljavanje, provjera izvodljivosti, validacija potpuno novih ili unaprijeđenih proizvoda, tehnologija, procesa ili usluga, ispitivanje i razvoj pilot-linija;
2. Zaštita i upotreba intelektualne svojine i eksterne usluge usmjerene na razvoj inovativne ideje (proizvod, proces, tehnologija, usluga);
3. Prilagođavanje razvijenog proizvoda/usluge/tehnologije zahtjevima tržišta, a predstavlja dovršetak inovacije (proizvod/usluga) skoro spremne za tržište koja sadrži ključne funkcionalnosti (Minimalno održiv proizvod – MVP), za koju je već iskazano inicijalno interesovanje tržišta i/ili ima prve kupce, uključujući i inkrementalne inovacije na postojećim proizvodima/uslugama u svrhu stvaranja novih verzija za nova tržišta.

Aktivnosti 1, 2. i 3. mogu obuhvatati sljedeće:

- prilagođavanje i dovršetak inovacije (proizvod/usluga) zahtjevima tržišta, uključujući testiranje i ugradnju testnih rezultata u završni proizvod/uslugu te optimizaciju,
- prenos tržišno primjenjivih tehnoloških rješenja, znanja i iskustava (transfer znanja i tehnologije) uključujući povezane savjetodavne usluge i osposobljavanje zaposlenih,
- demonstraciju i evaluaciju inovacije u operativnom okruženju,
- dizajn proizvoda,
- zaštitu i upravljanje predmetnom intelektualnom svojinom, uključujući prijave za priznanje prava i sprovođenje postupka za priznanje prava intelektualne svojine i izradu strateškog plana zaštite i upravljanja intelektualnom svojinom.

4. Komercijalizacija rezultata istraživanja i razvoja (priprema lansiranja proizvoda/usluge)

Može obuhvatati sljedeće:

- istraživanje i testiranje tržišta za inovaciju,
- verifikaciju analize tržišta i/ili tržišne potrebe,
- testiranje proizvoda s potencijalnim kupcima,
- verifikaciju poslovnog modela/plana,
- pripremu proizvodnje i ulaganje u probnu proizvodnju, nulta serija,
- marketinški plan i revizija poslovnog i marketinškog plana,
- operativne marketinške aktivnosti direktno vezane za komercijalizaciju rezultata istraživanja i lansiranje proizvoda/usluge na tržište (npr. analiza kupaca, odlazak na sajam, priprema promo materijala, prezentacija i sl.),

- pripreme za sljedeći ciklus investiranja i privlačenje dodatnih sredstava finansiranja.

5. Osposobljavanje osoblja u novoosnovanim preduzećima o spremnosti za investicije.

U sklopu projekta, osoblje novoosnovanih preduzeća je u obavezi da prođe osposobljavanje za specifične vještine za novoosnovana preduzeća (kao što su upravljanje rizikom, strateško razmišljanje i planiranje, sposobnost suočavanja s izazovima i zahtjevima različite prirode, vještine povezane s poslovnim planiranjem, planiranjem ljudskih resursa, potreba finansiranja i sl.) u svrhu izgradnje kapaciteta i spremnosti za investicije.

6. Osposobljavanje osoblja u novoosnovanim preduzećima i postojećim preduzećima za aktivnosti istraživanja i razvoja.

U sklopu projekta, osoblje novoosnovanih preduzeća i postojećih preduzeća ima mogućnost osposobljavanja u istraživačko-razvojnim ili inovacionim vještinama odnosno u vještinama koje se odnose na tematiku predloženog projektnog prijedloga. Osposobljavanje se odnosi na odlazak na stručne skupove i konferencije.

Aktivnosti 4. 5. i 6. prihvatljive su jedino pod uslovom da su direktno povezane s projektom i aktivnostima navedenim pod tačkama 1. i/ili 2 i/ili 3.

7. Dodatne aktivnosti prihvatljive za cijelo vrijeme trajanja projekta mogu obuhvatati:

- novo zapošljavanje i angažman postojećeg osoblja unutar preduzeća,
- angažman eksternog visokokvalifikovanog i ostalog stručnog osoblja,
- ulaganja u instrumente i opremu.

8. Aktivnosti vezane uz ugovorne obaveze:

- revizija projekta

XII. NEPRIHVATLJIVE AKTIVNOSTI PROJEKTA

Neprihvatljive projektne aktivnosti su aktivnosti koje spadaju u redovno poslovanje podnosioca prijave, aktivnosti i troškovi istraživanja i razvoja koje su tehnološki razvijene niže od dozvoljenog nivoa TRL 5 ili više od TRL 8, podizanje gotovine sa projektnog računa, aktivnosti stavljanja konačnog proizvoda, usluge ili tehnologije na tržište¹⁰, kao i aktivnosti povezane sa povećanjem proizvodnih i drugih kapaciteta podnosioca prijave u slučaju da se proizvod/usluga/tehnologija/proces ne mogu smatrati inovativnim.

¹⁰ Aktivnosti stavljanja proizvoda, usluge, tehnologije na tržište odnose se na aktivnosti promocije, distribucije, itd.

Neprihvatljive su i sve druge aktivnosti koje nijesu navedene u poglavlju Prihvatljive aktivnosti projekta.

XIII. PRIHVATLJIVI TROŠKOVI PODNOSIOCA PRIJAVE

Prihvatljivi troškovi podnosioca prijave su:

Direktni troškovi

1. **Troškovi plata osoblja** (bruto 2) zaposlenog¹¹ kod podnosioca prijave i novozaposlenih koji će raditi na sprovođenju projekta.

Bruto 2 godišnja plata je stvarna trenutna plata zajedno sa socijalnim doprinosima zaposlenih za koje se očekuje da će raditi na projektu. Bruto platama pokriva se rad Rukovodioca projekta i stručnog tima (zaposlenih koji su uključeni u projekat) pod uslovom da su zaposleni podnosioca prijave s kojim imaju Ugovor o radu ili drugi ugovor u skladu sa Zakonom o radu ili Zakonom o obligacionim odnosima. Ostali dodaci na platu kao što su jubilarne nagrade, pokloni za djecu i regresi nijesu prihvatljivi za sufinansiranje sredstvima Programa.

Prihvatljiv i opravdani trošak u Programu su bruto plate i dodatno zaposlenih osoba koje se angažuju isključivo za rad na projektu.

1.1. Postojeći zaposleni - za radno mjesto na kom je radnik zaposlen kod aplikanta u mjesecu koji prethodi mjesecu predaje projektnog prijedloga, bruto iznos se bazira na stvarnoj plati tog radnog mjesta:

- a) za radno mjesto na kom postoji radnik koji je bio zaposlen kod aplikanta zadnjih tri uzastopnih punih mjeseci koji prethode mjesecu u kom se podnosi projektni prijedlog, bruto iznos se bazira na stvarnoj plati tog radnog mjesta;
- b) za radno mjesto na kojem postoji radnik koji je bio zaposlen kod aplikanta kraće od tri uzastopnih punih mjeseci koji prethode mjesecu u kojem se podnosi projektni prijedlog, te sa čijim se platnim listama može dokazati trošak bruto plate, obračun će se izvesti iz dostupnih zabilježenih bruto iznosa troškova zapošljavanja tog radnika za mjesece u kojima je radnik radio kod aplikanta za mjesece koji prethode mjesecu u kojem se podnosi projektni prijedlog, koji se onda propisno prilagođavaju za razdoblje od tri mjeseca.

1.2. Novozaposleni - godišnji bruto iznosi troškova plata obračunavaju se:

- a) za novozaposlene osobe godišnji bruto iznosi troškova plata obračunavaju se na bazi dokumentovanih podataka o visini plate drugog zaposlenog osoblja raspoređenog na isto ili slično radno mjesto, a čiji su zadnji godišnji troškovi plata dostupni za referentno razdoblje odnosno za tri uzastopna mjeseca koji prethode projektnom prijedlogu;

¹¹ Izrazi koji se u ovom Programu koriste za fizička lica u muškom rodu podrazumijevaju iste izraze u ženskom rodu.

- b) isključivo u slučaju kada kod podnosioca prijave niti jedna od zaposlenih osoba nije raspoređena na isto ili slično radno mjesto koje bi odgovaralo radnom mjestu novozaposlene osobe, za novozaposlene osobe godišnji bruto iznosi troškova plata obračunavaju se prema pravilniku o radu podnosioca prijave, nekom drugom dokumentu kojim se određuju visine plata u instituciji podnosioca prijave ili dogovorom u skladu sa obimom i zahtjevnošću radnog mjesta.

Ukupno sufinansiranje Fonda u ovoj kategoriji troškova ne može biti veće od 70% dodijeljenih bespovratnih sredstava.

2. **Troškovi opreme i materijala** (nabavljaju se posebno za potrebe projekta; uključuju kupljenu opremu, troškove materijala, potrošnog materijala kao i iznajmljenu opremu, onlajn usluge i alate). Nije moguće kupiti remontovanu/polovnu opremu, iako se ista može iznajmiti za potrebe projekta.

Troškovi instrumenata i opreme su prihvatljivi u opsegu i u razdoblju u kojem se upotrebljavaju za projekat. Pod stavku oprema spada oprema čija je jedinična vrijednost veća od 300,00 EUR bez PDV-a. Podnosilac prijave treba voditi računa o tome da je ta oprema zaista neophodna za projekat i dokazati da se bez te opreme projekat ne bi mogao realizovati.

Ukupno sufinansiranje Fonda u ovoj kategoriji troškova ne može biti veće od 50% dodijeljenih bespovratnih sredstava.

3. **Troškovi materijala i sitnog inventara za potrebe projekta.** Sitni inventar odnosi se za materijale i uređaje čija je jedinična vrijednost manja od 300,00 EUR bez PDV-a.

Ukupno sufinansiranje Fonda u ovoj kategoriji troškova ne može biti veće od 10% dodijeljenih bespovratnih sredstava.

4. **Troškovi eksternih usluga:**

- a) Troškovi savjetodavnih usluga za inovacije (savjetodavne usluge i pomoć u području prenosa znanja, sticanja, zaštite i iskorišćavanja nematerijalne imovine, primjene normi i propisa koji ih obuhvataju),
- b) Troškovi pomoćnih usluga za inovacije (odnose se na osiguravanje baza podataka, istraživanja tržišta, laboratorija, označavanje kvaliteta proizvoda, ispitivanje i sertifikovanje za potrebe razvoja efikasnijih proizvoda, procesa ili usluga.),
- c) Troškovi dobijanja, potvrđivanja i zaštite patenata i ostale nematerijalne imovine (intelektualne svojine),
- d) Troškovi ugovornih istraživanja, znanja i patenata kupljenih ili licenciranih od eksternih izvora po tržišnim uslovima.

Ukupno sufinansiranje Fonda u ovoj kategoriji troškova ne može biti veće od 20% dodijeljenih bespovratnih sredstava.

5. **Troškovi osposobljavanja za novoosnovana preduzeća i postojeća preduzeća** koji uključuju troškove putovanja, dnevnice i kotizacije.

Ukupno sufinansiranje Fonda u ovoj kategoriji troškova ne može biti veće od 10% dodijeljenih bespovratnih sredstava.

6. Porez na dodatnu vrijednost (PDV) samo ukoliko Podnosilac iz bilo kog razloga ne može zatražiti povraćaj PDV-a.

Indirektni troškovi

Indirektni troškovi nastali kao posljedica sprovođenja projekta kod podnosioca prijave računaju se po fiksnoj stopi do visine od 7% iznosa ukupne vrijednosti prihvatljivih direktnih troškova projekta.

Indirektni troškovi nastali sprovođenjem projekta se ne pravdaju i uključuju na primjer:

- a) troškove iznajmljivanja i održavanja prostora (zakonom propisani periodični pregledi, zamjenu utrošenih materijala i elemenata, periodične i vanredne radove i popravke),
- b) režijske troškove koji uključuju struju, vodu, odvoz otpada i sl.

XIV. NEPRIHVATLJIVI TROŠKOVI

Sljedeći troškovi i aktivnosti nijesu prihvatljivi:

- Dugovi i troškovi otplate duga (kamate);
- Naknade za gubitke, dugove ili potencijalne buduće obaveze;
- Porez na dodatnu vrijednost (PDV) za koji je moguće zatražiti povraćaj;
- Troškovi koje je Podnosilac prijavio, a finansirani su u okviru druge akcije ili programa koji dobija sredstva iz drugih javnih izvora finansiranja;
- Kupovina zemljišta ili objekata, uključujući i renoviranje;
- Kupovina vozila i lizing;
- Troškovi sudskih i vansudskih sporova;
- Troškovi za otvaranje, zatvaranje i vođenje računa;
- Gubici od razmjene valuta, naknade i kazne;
- Krediti trećim licima;
- Nefinansijska ulaganja;
- Troškovi reprezentacije;
- Troškovi regrutovanja, preseljenja ili pretplate;
- Nabavka polovne ili remontovane robe;
- Podizanje gotovine sa projektnog računa;
- Troškovi održavanja patenata koji nijesu proizašli iz projekta;
- Trošak stavljanja konačnog proizvoda na tržište;

- Svi ostali troškovi koji nijesu navedeni u kategoriji prihvatljivih troškova.

XV. POSTUPAK DODJELE BESPOVRATNIH SREDSTAVA

Da bi se prijavio na Javni poziv, Podnosilac prijave prvo mora da se registruje na portal Fonda putem linka www.programifonda.me. Zahtjev za registraciju naloga se automatski odobrava, nakon čega Prihvatljivi podnosilac prijave dobija potrebne akreditive putem maila. Nakon registracije, Prihvatljivi podnosilac prijave može podnijeti svoju Prijavu direktno na portalu. Priručnik o Programu za jačanje inovativnosti novoosnovanih ili postojećih MMSP dostupan je na portalu Fonda.

U postupku dodjele bespovratnih sredstava (u daljem tekstu: postupak dodjele) sprovode se:

1. procjena projektnih prijedloga u odnosu na administrativne kriterijume;
2. procjena projektnih prijedloga u odnosu na kriterijume odabira (dva kruga);
3. procjena uticaja na životnu sredinu;
4. donošenje Odluke o finansiranju.

Postupak dodjele sprovodi Fond za Inovacije Crne Gore.

S obzirom na vrstu, kompleksnost i broj očekivanih projektnih prijedloga te zahtjevnost i složenost postupka dodjele, postupak dodjele traje maksimalno 120 dana od dana zatvaranja Javnog poziva. Cilj provjera u okviru postupka dodjele je provjeriti usklađenost projektnih prijedloga s dolje navedenim administrativnim kriterijumima i kriterijumima odabira. *U opravdanim slučajevima Fond za Inovacije Crne Gore može produžiti trajanje postupka dodjele o čemu izdaje obavještenje.*

1. Procjena projektnih prijedloga u odnosu na administrativne kriterijume

Administrativna provjera projektnih prijedloga sprovodi se u skladu sa dolje utvrđenim kriterijumima, a sprovodiće je Menadžeri Fonda ili druga lica zaposlena u Fondu koja odredi Izvršni direktor. Oni utvrđuju da li projektni prijedlozi ispunjavaju administrativne kriterijume navedene u Javnom pozivu. Ovi kriterijumi se strogo primjenjuju i bilo koji projektni prijedlog koji ne ispunjava sve administrativne kriterijume navedene u Javnom pozivu ne ulazi u dalji postupak. Provjera ispunjenosti administrativnih kriterijuma sprovodi se prije početka, a nastavlja se i za vrijeme procjene projektnih prijedloga u odnosu na kriterijume odabira. Nakon pregleda administrativnih kriterijuma, podnosiocima prijava koji nijesu zadovoljili administrativne kriterijume šalje se odluka o odbijanju, odnosno isključenju prijedloga projekta iz daljeg postupka. Odluku o isključenju prijedloga iz daljeg postupka zbog neispunjavanja administrativnih kriterijuma donosi Izvršni direktor Fonda. Odluka je konačna i ne može se osporiti, osim u slučaju administrativne greške. Prigovor se šalje Fondu elektronskom poštom na adresu info@fondzainovacije.me.

Administrativni kriterijumi:

- a) Podnesena je sva tražena dokumentacija iz tačke XVII. za prijavu te je ista napisana na engleskom jeziku;
- b) Sadržaj projektne prijave je ispunjen po ispravnim formularima (prijavni obrazac, finansijski plan, biografije tima, finansijske projekcije, potpisana i pečatirana izjava podnosioca prijave, potpisana i pečatirana izjava o (ne)povrativosti PDV-a, popunjen i pečatiran upitnik za procjenu uticaja na životnu sredinu i socijalna pitanja);
- c) Prihvatljivi podnosioci prijave su MMSP kako je navedeno u tački III;
- d) Podnosilac prijave mora biti osnovan najmanje trideset (30) dana prije dana predaje projektnog prijedloga;
- e) Preduzeće ima pozitivnu vrijednost kapitala u bilansu stanja za 2024. godinu;
- f) U slučaju novoosnovanih preduzeća osnovanih u godini u kojoj se podnosi projektna prijavu, čiji finansijski izvještaji još nisu odobreni, na osnovu dostavljenih presječnih bilansa, novoosnovano preduzeće ima pozitivnu vrijednost kapitala;
- g) Prijava je podnesena u elektronskom obliku preko portala na web stranici Fonda u roku navedenom u Javnom pozivu;
- h) Prema finansijskom planu iznos podrške tražene od Fonda nije manji od 50.000 EUR i nije veći od 200.000 EUR;
- i) Trajanje projekata je najmanje 12, a najviše 36 mjeseci;
- j) Aktivnosti projekta su u skladu s prihvatljivim aktivnostima u sklopu ovog Poziva kako su navedene u tački XI.

2. Procjena projektnih prijedloga u odnosu na kriterijume odabira

Svi projektni prijedlozi koji su zadovoljili administrativne kriterijume ulaze u postupak evaluacije projektnih prijedloga u odnosu na kriterijume odabira. Postupak evaluacije se sprovodi u dva kruga.

2.1. Prvi krug evaluacije

Menadžeri Fonda, nakon uvida u projektne prijedloge, svaki projektni prijedlog šalju dvojici evaluatora.

Da bi projektni prijedlog ušao u postupak evaluacije po kriterijumima odabira potrebno je da zadovolji **predkriterijum** koji se odnosi na tehnološki nivo razvoja inovacije.

Predkriterijum provjeravaju evaluatori:

1. Tehnološki nivo razvoja inovacije (proizvoda / usluge / tehnologije / procesa) na početku projekta jasno je opisan i može se svrstati između TRL 5 - TRL 8 (nije niži od TRL 5 niti viši od TRL 8):
2. • Da
- Ne

Podnosilac prijave kome je po ovom kriteriju dodijeljeno NE od strane oba evaluatora isključuje se iz postupka dodjele, te se ne vrše dalje provjere.

Kriterijumi odabira koje ocjenjuju evaluatori su:

1. DIZAJN PROJEKTA

- 1.1. Identifikovane su potrebe tržišta odnosno problem koji projekat rješava te je na realističan način opisano željeno stanje koje bi se postiglo uspješnom realizacijom projekta?
- a) Potrebe tržišta su izuzetno dobro identifikovane
 - b) Potrebe tržišta su vrlo dobro identifikovane
 - c) Potrebe tržišta su dobro identifikovane
 - d) Potrebe tržišta nijesu dobro identifikovane
 - e) U dostupnoj dokumentaciji nije pruženo dovoljno informacija za kvalitetnu procjenu ovog kriterijuma.

Pitanja za komentare:

Je li podnosilac prijave jasno identifikovao problem tržišta? Na koji način će projekat riješiti identifikovani problem? Na koji je način predloženi projekat važan za ovo područje? U kojoj je mjeri predloženi projekat važan za područje?

- 1.2. Identifikovano je pravo vrijeme za inovaciju?
- a) Vrijeme za inovaciju je izuzetno dobro identifikovano
 - b) Vrijeme za inovaciju je vrlo dobro identifikovano
 - c) Vrijeme za inovaciju je dobro identifikovano
 - d) Vrijeme za inovaciju nije dobro identifikovano
 - e) U dostupnoj dokumentaciji nije pruženo dovoljno informacija za kvalitetnu procjenu ovog kriterijuma.

Pitanja za komentare:

Je li pravo vrijeme za ovu inovaciju u smislu tržišta, korisnika, društva ili naučno - tehnoloških trendova i razvoja?

- 1.3. Da li su cilj, svrha i očekivani rezultati projekta jasno definisani i obrazloženi?
- a) Cilj, svrha i očekivani rezultati projekta su izuzetno jasno definisani i obrazloženi
 - b) Ciljevi su vrlo dobro definisani i obrazloženi
 - c) Ciljevi su dobro definisani i obrazloženi
 - d) Ciljevi nijesu dobro definisani i obrazloženi
 - e) U dostupnoj dokumentaciji nije pruženo dovoljno informacija za kvalitetnu procjenu ovog kriterijuma.

Pitanja za komentare:

Jesu li ciljevi jasno navedeni i dobro obrazloženi? Na koji bismo način mogli provjeriti postizanje ciljeva? Možemo li objektivno izmjeriti da li će predloženi ciljevi biti postignuti ili ne? Jesu li predloženi ciljevi ostvarljivi?

1.4. Sprovodljivost predloženog istraživanja odnosno je li predloženo istraživanje izvodljivo u smislu prikladnosti aktivnosti, vremenskog rasporeda, proračuna i može li se ostvariti u predloženom razdoblju?

- a) Predloženo istraživanje je izuzetno lako izvodljivo.
- b) Predloženo istraživanje je lako izvodljivo.
- c) Predloženo istraživanje je izvodljivo.
- d) Predloženo istraživanje nije izvodljivo
- e) U dostupnoj dokumentaciji nije pruženo dovoljno informacija za kvalitetnu procjenu ovog kriterijuma.

Pitanja za komentare

Ima li projektni prijedlog jasan, cjelovit, izvodljiv i detaljno opisan plan sprovođenja, koji uključuje aktivnosti identifikovane na odgovarajući način kao i realističnu procjenu vremenskog okvira i potrebnih resursa za njegovo sprovođenje uključujući adekvatan i jasno razrađen proračun. Jesu li metode istraživanja prikladne? Što se tiče predloženih ciljeva, je li vremenski raspored ostvarljiv? Je li predloženi proračun isplativ i prikladan za predloženi projekat?

2. NIVO INOVATIVNOSTI

2.1. Koji je procijenjeni nivo tehnološke spremnosti (TRL) novog proizvoda/ usluge/ procesa ili tehnologije na kraju sprovođenja projekta?

- a) Projektom se ostvaruje znatno unapređenje tehnološkog nivoa novog proizvoda/ usluge/ procesa ili tehnologije (pomak za 3 TRL)
- b) Projektom se ostvaruje vrlo dobro unapređenje tehnološkog nivoa novog proizvoda/ usluge/ procesa ili tehnologije (pomak za 2 TRL)
- c) Projektom se ostvaruje unapređenje tehnološkog nivoa novog proizvoda/ usluge/ procesa ili tehnologije (pomak za 1 TRL)
- d) Projektom se ne ostvaruje unapređenje tehnološkog nivoa novog proizvoda/ usluge/ procesa ili tehnologije (nema pomaka u TRL)
- e) U dostupnoj dokumentaciji nije pruženo dovoljno informacija za kvalitetnu procjenu ovog kriterijuma.

Pitanja za komentare

Može li se u projektnom prijedlogu jasno vidjeti unapređenje tehnološkog nivoa novog proizvoda/ usluge/ procesa ili tehnologije? Može li se objektivno izmjeriti postizanje

unapređenja tehnološkog nivoa? Koliko su ostvarljiva predložena unapređenja tehnološkog nivoa?

2.2. U odnosu na tržište inovacija (proizvod, usluga i/ili tehnologija), koja je predmet projektnog ulaganja, prema nivou inovativnosti predstavlja:

- a) Radikalnu inovaciju za tržište (ili stvaranje sasvim novog tržišta)
- b) Znatno poboljšanje u odnosu na postojeća rješenja na tržištu
- c) Inkrementalnu inovaciju u odnosu na postojeća rješenja na tržištu u svrhu stvaranja novih verzija proizvoda, usluga, tehnologija primjenjivih na nova tržišta
- d) Inovacija ne predstavlja radikalno, znatno poboljšanje niti inkrementalnu inovaciju u odnosu na postojeća rješenja na tržištu
- e) U dostupnoj dokumentaciji nije pruženo dovoljno informacija za kvalitetnu procjenu ovog kriterijuma.

Pitanja za komentare

Temelji li se inovacija na najnovijim rezultatima istraživanja i tehnološkog razvoja? Obrazložite zašto smatrate da je inovacija radikalna ili predstavlja poboljšanje ili je inkrementalna u odnosu na postojeća rješenja na tržištu?

2.3. U odnosu na poslovno okruženje inovacija procesa koja je predmet projektnog ulaganja, prema nivou inovativnosti predstavlja:

- a) Radikalnu inovaciju
- b) Znatno poboljšanje u odnosu na postojeća rješenja
- c) Inkrementalnu inovaciju u odnosu na postojeća rješenja
- d) Inovacija ne predstavlja radikalno, znatno poboljšanje niti inkrementalnu inovaciju
- e) U dostupnoj dokumentaciji nije pruženo dovoljno informacija za kvalitetnu procjenu ovog kriterijuma.

Pitanja za komentare

Temelji li se inovacija na najnovijim rezultatima istraživanja i tehnološkog razvoja? Obrazložite zašto smatrate da je inovacija radikalna ili predstavlja poboljšanje ili je inkrementalna u odnosu na postojeća rješenja na tržištu?

Evaluator ocjenjuje kriterijum 2.2. ili kriterijum 2.3.

2.4. Proizvod ili usluga i/ili tehnologija koji će nastati iz projekta predstavljaju inovaciju na:

- a) Globalnom tržištu
- b) Regionalnom tržištu

- c) Lokalnom tržištu (CG)
- d) Proizvod/usluga/tehnologija ne predstavlja inovaciju za globalno, međunarodno, regionalno ili lokalno tržište
- e) U dostupnoj dokumentaciji nije pruženo dovoljno informacija za kvalitetnu procjenu ovog kriterijuma.

Pitanja za komentare

Procijenite tržišni domet proizvoda/usluge/tehnologije koji se bazira na predloženoj inovaciji, odnosno ima li inovacija potencijal da uspije na ciljanom tržištu na kojem se nalazi manja konkurencija ili je uopšte nema, te ima li inovacija potencijal da uspije na globalnom tržištu. Takođe, jesu li potencijalni korisnici/kupci adekvatno opisani, je li predložen poslovni model i način ulaska na ciljano tržište, ispravno procijenjen početni tržišni udio, analizirana konkurencija (supstituti), uočene potencijalne barijere ulaska na tržište, predloženi regulatorni zahtjevi koje treba ispuniti, uključujući i zahtjeve vezane za intelektualnu svojinu?

2.5. Modernizacija poslovanja primjenom inovativnih procesnih rješenja rezultovaće konkurentnošću preduzeća na:

- a) Globalnom tržištu
- b) Regionalnom tržištu
- c) Lokalnom tržištu (CG)
- d) Primjena inovativnih procesnih rješenja neće rezultovati konkurentnošću preduzeća na globalnom, međunarodnom, regionalnom ili lokalnom tržištu.
- e) U dostupnoj dokumentaciji nije pruženo dovoljno informacija za kvalitetnu procjenu ovog kriterijuma.

Pitanja za komentare

Procijenite hoće li modernizacija poslovanja primjenom inovativnih procesnih rješenja rezultirati konkurentnošću preduzeća na ciljanom tržištu na kojem se nalazi manja konkurencija ili je uopšte nema te ima li inovacija potencijal za konkurentnost preduzeća na globalnom tržištu? Takođe, jesu li potencijalni korisnici/kupci adekvatno opisani, je li predložen poslovni model i način ulaska na ciljano tržište, ispravno procijenjen početni tržišni udio, analizirana konkurencija (supstituti), uočene potencijalne barijere ulaska na tržište, predloženi regulatorni zahtjevi koje treba ispuniti, uključivo i zahtjeve vezane za intelektualnu svojinu?

Evaluator ocjenjuje kriterijum 2.4. ili kriterijum 2.5.

Obrazloženje:

Globalno tržište podrazumijeva domet inovacije na svjetsko tržište; regionalno tržište podrazumijeva zemlje okruženja (Bosnu i Hercegovinu, Albaniju, Kosovo, Republiku Srbiju, Republiku Hrvatsku i Makedoniju), lokalno tržište podrazumijeva tržište CG.

3. OPERATIVNI KAPACITETI PODNOSIOCA PRIJAVE - Stručnost ključnih članova tima, vještine i sposobnost da sprovedu predloženi projekat

3.1. Da li su struktura i kompetencije svih članova projektnog tima potrebnih za sprovođenje projekta adekvatne odnosno da li su njihove odgovornosti realno raspoređene i opisane?

- a) Struktura i kompetencije svih članova projektnog tima su odlične
- b) Struktura i kompetencije svih članova projektnog tima su vrlo dobre
- c) Struktura i kompetencije svih članova projektnog tima su dobre
- d) Struktura i kompetencije svih članova projektnog tima su minimalne
- e) U dostupnoj dokumentaciji nije pruženo dovoljno informacija za kvalitetnu procjenu ovog kriterijuma.

Pitanja za komentare

Je li podnosilac prijave osigurao adekvatne ljudske resurse potrebne za sprovođenje projekta, na realan način definisao strukturu, kvalifikacije i kompetencije članova projektnog tima i rasporedio njihove odgovornosti tima te isplanirao upravljanje projektom, te jesu li članovi projektnog tima sposobni da realizuju poslovnu ideju?

Evaluatori ocjenjuju pojedinačne aspekte koji sačinjavaju svaki evaluacioni kriterijum, a svaki aspekt ocjenjuju na skali od pet brojeva - od 1 do 5. Njihove ocjene su jednako vrijedne, te se stoga izvlači prosječna. Od evaluatora se očekuje da uz svaku ocjenu dodaju i komentar u formi koja će dati podnosiocima prijave jasnu povratnu informaciju.

Konačna ocjena za prvi krug evaluacije formira se na osnovu sljedeće formule:

$$K1 = (0,3I + 0,4II + 0,3III)$$

gdje su *I*, *II* i *III* srednje ocjene (izračunava se na osnovu aritmetičke sredine za svaki kriterijum i na osnovu aritmetičke sredine za sve kriterijume zajedno) dvojice evaluatora za odgovarajući kriterijum te je *K1* konačna ocjena prvog kruga evaluacije. Konačna ocjena za prvi krug (*K1*) evaluacije izračunava se zaokruživanjem na 2 decimale.

Dostavljanjem individualne evaluacije od strane evaluatora, završava se prvi krug evaluacije. Prijedlozi projekata koji su u prvom krugu ocijenjeni ocjenom koja prelazi **minimalni prag za dalje razmatranje prijedloga projekta (3,00)** prosleđuju se u drugi krug evaluacije.

2.2. Drugi krug evaluacije

U drugom krugu će odabrani projektni timovi biti pozvani da predstave svoje prijedloge projekata pred Ekspertskom komisijom. Projektnim prijedlozima koji nijesu prošli minimalni prag (3,00) šalje se Odluka o odbijanju.

Ekspertska komisija će organizovati javnu prezentaciju projektnih prijedloga na koju će podnosioci prijava biti pozvani da održe samostalnu prezentaciju projekta.

Glavna pitanja na koja će podnosioci prijava morati da odgovore tokom prezentacije odnose se na:

- a) Predstavljanje poslovne ideje
- b) Predstavljanje problema koji se rješava projektnim prijedlogom
- c) Rješenje problema
- d) Predstavljanje proizvoda, usluge, tehnologije ili procesa
- e) Predstavljanje poslovnog modela
- f) Analiza stanja tržišta
- g) Analiza konkurencije
- h) Razvoj poslovanja
- i) Rizici poslovanja

Na osnovu javne prezentacije, Ekspertska komisija ocjenjivaće projektne prijedloge na osnovu dolje navedenih kriterijuma:

1. ODRŽIVOST PROJEKTA

1.1. Podnosilac prijave realno i jasno opisuje strategiju finansiranja nakon završetka sprovođenja projekta?

- a) Podnosilac prijave je u potpunosti razradio strategiju finansiranja
- b) Podnosilac prijave vrlo dobro razradio strategiju finansiranja
- c) Podnosilac prijave ima dobro razrađenu strategiju finansiranja
- d) Podnosilac prijave nije razradio strategiju finansiranja
- e) U dostupnoj dokumentaciji nije pruženo dovoljno informacija za kvalitetnu procjenu ovog kriterijuma.

Pitanja za komentare:

Postoji li u projektu plan za dobijanje pomoći iz drugih izvora finansiranja? Kako ocjenjujete opštu perspektivu projekta da se prijavi ili dobije sredstva iz drugih izvora?

2. UČINAK PROJEKTA

2.1. Potencijal preduzeća za razvoj novih tržišta, povećanje prihoda ili broja zaposlenih

- a) Podnosilac prijave ima izuzetno veliki potencijal za razvoj novih tržišta, povećanje prihoda i broja zaposlenih
- b) Podnosilac prijave ima vrlo dobar potencijal za razvoj novih tržišta, povećanje prihoda i broja zaposlenih
- c) Podnosilac prijave ima dobar potencijal za razvoj novih tržišta, povećanje prihoda i broja zaposlenih
- d) Podnosilac prijave nema potencijal za razvoj novih tržišta, povećanje prihoda i broja zaposlenih
- e) U dostupnoj dokumentaciji nije pruženo dovoljno informacija za kvalitetnu procjenu ovog kriterijuma.

Pitanja za komentare:

Ima li inovacija potencijal za razvoj novih tržišta i uticaj na rast preduzeća? Pokazuje li preduzeće jasnu i uvjerljivu viziju, uzimajući u obzir njegov trenutni nivo razvoja i zrelosti, u odnosu na ciljano tržište, poslovni model i prognoze rasta? Postoji li u projektu plan za komercijalizaciju? Hoće li inovacija, ako se uspješno komercijalizuje doprinijeti povećanju prihoda preduzeća ili rastu broja zaposlenih?

Ekspertska komisija donosi **zajedničku ocjenu za oba kriterijuma** za svaki projekat na temelju sljedeće formule:

$$EK = 0,5I + 0,5II$$

gdje su *I* i *II* ocjene Ekspertske komisije za odgovarajući kriterijum, a *EK* ocjena Ekspertske komisije. Ocjena Ekspertske komisije izračunava se zaokruživanjem na dvije (2) decimale.

2.3. Konačna ocjena projektnog prijedloga za projekte koji su ušli u drugi krug

Pomoću obje ocjene (ocjene Ekspertske komisije (EK) i ocjene evaluatora iz prvog kruga (K1) konačna ocjena projektnog prijedloga (KO) se formira na osnovu sljedeće formule:

$$KO = K1 * 0,5 + EK * 0,5$$

Konačna ocjena izračunava se zaokruživanjem na dvije (2) decimale.

Da bi projektni prijedlog bio predložen za finansiranje mora imati konačnu ocjenu (K) najmanje 3,80.

3. Procjena uticaja na životnu sredinu

Prijave koje budu preporučene za finansiranje, biće podvrgnute procjeni uticaja na životnu sredinu i socijalna pitanja od strane Eksternog eksperta za procjenu uticaja na životnu sredinu i socijalna pitanja, kako bi se potvrdilo ispunjenje uslova definisanih Okvirnim Programom za procjenu uticaja na životnu sredinu i socijalna pitanja Fonda za inovacije (PUŽS).

Procjena uticaja na životnu sredinu i socijalna pitanja sastoji se od pregleda Upitnika o procjeni uticaja na životnu sredinu i socijalna pitanja za sve prijave koje su uspješno prošle evaluaciju i koje su preporučene za finansiranje. Ukoliko je prijava nakon pregleda upitnika svrstana u kategoriju B, podnosilac prijave je obavezan da pripremi Plan zaštite životne sredine (EMP – Environmental Management Plan) i dostavi ga Fondovom eksternom stručnjaku za procjenu uticaja na životnu sredinu i socijalna pitanja. Ovo je jedan od uslova za potpisivanje Ugovora o finansiranju.

Smjernice vezane za sadržaj EMP-a nalaze se u PUŽS-u, koji je dostupan na web stranici Fonda. PUŽS navodi procedure zaštite životne sredine i socijalnih pitanja kojih podržani projekti moraju da se pridržavaju, a koji su usklađeni sa nacionalnim zakonodavstvom u Crnoj Gori.

U slučaju da određeni projekat/rješenje zahtjeva EMP, a podnosilac prijave ga ne pripremi, ta prijava neće biti finansirana. Dodatno, sve prijave koje su uspješno prošle evaluaciju i preporučene su za finansiranje, a koje budu svrstane pod kategorijom A (visokog rizika) u skladu sa PUŽS-om automatski se smatraju neprihvatljivim za finansiranje u okviru ovog Programa. Za prijave koje su svrstane pod kategorijom niskog rizika (C), nije obavezna izrada EMP-a, te će iste biti finansirane bez obaveze pripreme EMP-a

4. *Donošenje odluke o finansiranju*

Na bazi konačne ocjene (KO) svih projektnih prijedloga formira se konačna rang lista. Menadžeri Fonda kontaktiraju najviše rangirane prijave i dogovaraju uslove sprovođenja projekta. Pregovori se mogu odnositi na finansijski, pravni i/ili sadržajni dio projektnih prijedloga, uzimajući u obzir komentare nezavisnih evaluatora. Podnosioci su dužni dostaviti sljedeću dodatnu dokumentaciju:

1. Dokumenti vezani za obračun troška plata osoblja:
 - 1.1. Za novozaposlene osobe dostaviti prijedlog ugovora (nepotpisan) te dokument na osnovu koga je određena plata.
 - 1.2. Za postojeće zaposlene dostaviti platne liste za razdoblje od 3 uzastopnih punih mjeseci koji prethode projektnom prijedlogu.
2. Validnu ponudu za svaki trošak veći od 6.000 eura osim za troškove osoblja;
3. Plan nabavki;
4. Obrazac izjave za pomoći male vrijednosti (*de minimis* pomoć);
5. Potvrda ili uvjerenje iz Privrednog suda da protiv organizacije nije pokrenut i da se ne vodi stečajni postupak, odnosno postupak likvidacije;
6. Potvrda o izmirenim poreskim obavezama ili odgovarajući dokument o reprogramu poreskog duga iz Poreske uprave.
7. Izjava o povezanim licima.

Nakon završenih pregovora, šalju se odluke o prihvatanju ili odbijanju projekata.

Podnosioci prijave kojima su odobreni projekti pozivaju se na potpisivanje ugovora o dodjeli bespovratnih sredstava.

Popis korisnika s kojima je potpisan Ugovor o dodjeli granta biće objavljen na internet stranici Fonda za inovacije u roku od 10 radnih dana nakon stupanja na snagu Ugovora.

Objavljuju se najmanje sljedeći podaci:

- naziv korisnika;
- naziv projekta;
- iznos bespovratnih sredstava dodijeljenih projektu i procenat sufinansiranja (intenzitet pomoći);
- kratak opis projekta.

XVI. DOKUMENTACIJA KOJA JE POTREBNA ZA SPROVOĐENJE PROGRAMA

1. Javni poziv za Program za jačanje inovativnosti novoosnovanih ili postojećih MSP
2. Program za jačanje inovativnosti novoosnovanih ili postojećih MSP
3. Pravilnik za evaluaciju projekata
4. Ugovor o dodjeli bespovratnih sredstava
5. Okvirni Program za upravljanje životnom sredinom i socijalnim pitanjima

XVII. DOKUMENTACIJA ZA PRIJAVU

1. Prijavni obrazac;
2. Finansijski plan;
3. Biografije članove projektnog tima;
4. Finansijska projekcija za period od 5 godina;
5. Prezentacija projekta za projekte koji uđu u drugi krug evaluacije;
6. Izjava podnosioca prijave;
7. Izjava o (ne)povrativosti PDV-a;
8. Popunjeni upitnik za procjenu uticaja na životnu sredinu i socijalna pitanja;
9. Bilans stanja i bilans uspjeha podnosioca na dan 31.12.2024. odnosno presječni bilans stanja i uspjeha za preduzeće osnovano u tekućoj godini.

Podnosiocima prijave se savjetuje da provjere da li je njihova prijava kompletna koristeći Kontrolnu listu koja je sastavni dio ovog javnog poziva.

XVIII. INDIKATORI NA NIVOU PROJEKATA I PROGRAMA ZA JAČANJE INOVATIVNOSTI NOVOOSNOVANIH ILI POSTOJEĆIH MMSP

Programom za jačanje inovativnosti novoosnovanih ili postojećih MMSP podržaće se projekti koji imaju kasniju fazu tehnološke spremnosti, odnosno najniže TRL5 i najviše TRL8. Podrška će biti usmjerena na projekte s jasno definisanim očekivanim rezultatima, u skladu s prethodno navedenim ciljevima Programa.

Za potrebe praćenja postignuća projekta, podnosilac prijave je u obavezi da u prijavnom obrascu odabere indikatore iz Tablice 1 i navede konkretne ciljane vrijednosti indikatora koje očekuje da ostvari sprovođenjem projekta. Takođe je u prijavnom obrascu potrebno obrazložiti ciljane vrijednosti i njihove veze s planiranim projektnim aktivnostima. Ostvarenje indikatora rezultata pratiće se za vrijeme trajanja realizacije projekta, a indikatori ishoda i učinka u periodu nakon realizacije.

U okviru praćenja i vrednovanja projektnih postignuća, uzimaće se u obzir neizvjesnost postizanja indirektnih rezultata Programa koji se mjere na nivou ishoda i učinka.

Tabela 1 Indikatori na nivou projekata i programa

[O] Cilj Programa: Povećanje inovativnosti MMSP-ova uvođenjem procesnih inovacija ili stvaranjem novih ili poboljšanih tržišno orijentiranih proizvoda, usluga ili tehnologija					
Oznaka indikatora	Nivo	Indikator	Jedinica mjere	Rok za ostvarenje	Napomena vezano za odabir indikatora
01	Učinak	Povećan udio inovativnih preduzeća koja stvaraju proizvode koji su novi za tržište	Inovativna preduzeća koja sopstvenim istraživanjem i razvojem stvaraju nove proizvode	Pet godina od završetka sprovođenja projekta	Aplikanti ne uključuju indikator u projektni prijedlog. Fond za inovacije će indikator pratiti na nivou Programa.
	Opis: Indikator mjeri udio inovativnih preduzeća u Crnoj Gori u odnosu na EU 27 koja sopstvenim istraživanjem i razvojem stvaraju nove proizvode za tržište. U okviru praćenja indikatora pratiće se udio inovativnih preduzeća prema pripadajućim strateškim prioritetima utvrđenim S3. Izvor provjere: European Innovation Scoreboard, izvještaj i/ili anketa u periodu nakon sprovođenja				
02	Učinak	Povećan udio inovativnih preduzeća koja uvode procesne inovacije	Inovativna preduzeća koja sopstvenim istraživanjem i razvojem uvode procesne inovacije	Pet godina od završetka sprovođenja projekta	Aplikanti ne uključuju indikator u projektni prijedlog. Fond za inovacije će indikator pratiti na nivou Programa.
	Opis: Indikator mjeri udio inovativnih preduzeća u Crnoj Gori u odnosu na EU 27 koja sopstvenim istraživanjem i razvojem uvode procesne inovacije. U okviru praćenja indikatora pratiće se udio inovativnih preduzeća prema pripadajućim strateškim prioritetima utvrđenim S3. Izvor provjere: European Innovation Scoreboard, izvještaj i/ili anketa u periodu nakon sprovođenja				

03	Učinak	Smanjen udio neinovativnih preduzeća s potencijalom za inovacije	Neinovativna preduzeća koja imaju potencijal za inovacije	Pet godina od završetka sprovođenja projekta	Aplikanti ne uključuju indikator u projektni prijedlog. Fond za inovacije će indikator pratiti na nivou Programa.
	Opis: Indikator mjeri udio neinovativnih preduzeća s potencijalom za inovacije u Crnoj Gori u odnosu na EU 27. Izvor provjere: European Innovation Scoreboard, izvještaj i/ili anketa u periodu nakon sprovođenja				

[A] Posebni cilj: Jačanje kapaciteta osoblja MSP-ova za istraživanje, razvoj i inovacije

Oznaka indikatora	Nivo	Indikator	Jedinica mjere	Rok za ostvarenje	Napomena vezano za odabir indikatora
A1	Ishod	Broj zaposlenih osoba u preduzeću u istraživačko-inovacionim aktivnostima	Zaposleni u preduzeću	Tri godine od završetka sprovođenja projekta	Indikator je potrebno odabrati i za njega postaviti ciljanu vrijednost na nivou projekta za svaki projekat.
	Opis: Indikator mjeri broj zaposlenih u preduzeću koji su angažovani na istraživačko razvojnim aktivnostima unutar preduzeća bez obzira na visinu stručne spreme. Izvor provjere: izvještaj i/ili anketa u periodu nakon sprovođenja				

[B] Posebni cilj: Unapređenje poslovanja novoosnovanih MMSP-ova s naglaskom na upravljanje preduzećem

Oznaka indikatora	Nivo	Indikator	Jedinica mjere	Rok za ostvarenje	Napomena vezano za odabir indikatora
B1	Ishod	Broj osposobljenih zaposlenih za specifične vještine za novoosnovana preduzeća	Zaposleni novoosnovanih preduzeća	Završetak sprovođenja projekta	Aplikant može odabrati indikator i za njega postaviti ciljanu vrijednost na nivou projekta. Odabir indikatora je opcionalan
	Opis: Indikator prati broj osposobljenih zaposlenika u novim vještinama kao što su upravljanje rizikom, strateško razmišljanje, sposobnost suočavanja s izazovima i zahtjevima različite prirode, vještine povezane s poslovnim planiranjem, planiranjem ljudskih resursa i sl. Izvor provjere: izvještaj i/ili anketa u periodu nakon sprovođenja				

[C] Posebni cilj: Uvođenje novog ili značajnog poboljšanog načina obavljanja poslova

Oznaka indikatora	Nivo	Indikator	Jedinica mjere	Rok za ostvarenje	Napomena vezano za odabir indikatora
C1	Ishod	Broj uvedenih novih ili poboljšanih inovativni procesa	Inovativni proces	Tri godine od završetka sprovođenja projekta	Aplikant može odabrati indikator i za njega postaviti ciljanu vrijednost na nivou projekta. Odabir indikatora je opcionalan
	Opis: Indikator se odnosi broj uvedenih novih ili poslovnih procesa koje će rezultirati ubrzanim procesom proizvodnje, povećanoj preciznosti i kvaliteti proizvodnje i/ili će značajno smanjiti troškove proizvodnje. Izvor provjere: izvještaj i/ili anketa u periodu nakon sprovođenja				

[D] Posebni cilj: Uvođenje novih ili poboljšanih proizvoda, usluga i tehnologija na tržište					
Oznaka indikatora	Nivo	Indikator	Jedinica mjere	Rok za ostvarenje	Napomena vezano za odabir indikatora
D1	Ishod	Broj komercijalizovanih proizvoda, usluga i tehnologija	Proizvod/ usluga/ tehnologija	Tri godine od završetka sprovođenja projekta	Aplikant može odabrati indikator i za njega postaviti ciljanu vrijednost na nivou projekta. Odabir indikatora je opcionalan
	Opis: Indikator se odnosi broj razvijenih ili znatno poboljšanih proizvoda, usluga i tehnologija koji će rezultirati povećanim prihodima od prodaje. Izvor provjere: izvještaj i/ili anketa u periodu nakon sprovođenja				

XIX. SPROVOĐENJE PROJEKTA I NADZOR

Nakon što se Prijava odobri za finansiranje i podnosilac prijave potpiše Ugovor o finansiranju sa Fondom, podnosilac zvanično postaje Korisnik granta. Fond će potom uplatiti svoje sufinansiranje za projekat na bankovni račun koji će Korisnik granta otvoriti za potrebe sprovođenja svog projekta, ali samo nakon što Korisnik granta prvi uplati sopstveno sufinansiranje u skladu sa dinamikom uplata navedenom u Ugovoru o finansiranju. Ovaj bankovni račun će se koristiti samo za transakcije vezane za projektne aktivnosti koje su predstavljene u odgovarajućem odobrenom budžetu projekta. U standardnim okolnostima, Fond isplaćuje svoje sufinansiranje jednom tokom polugodišnjeg perioda, na početku tog perioda. Ako projekat zahtijeva specifičan vremenski okvir, na primjer deset mjeseci, prvi period biće šest mjeseci, a drugi četiri.

Nakon svakog završenog izvještajnog perioda tokom realizacije projekta, Fond će sprovesti neophodne aktivnosti nadzora kako bi osigurao da trošenje projektnih sredstava potpada pod prihvatljive troškove definisane u okviru ovog priručnika, i kako bi osigurao da Korisnik granta ostvaruje odgovarajući napredak u svojim projektnim aktivnostima. Korisnik granta će biti u obavezi da dostavi zvaničan izvještaj Fondu u predefinisanim formatima za izvještavanje koje obezbjeđuje Fond, uključujući neophodnu prateću dokumentaciju kao adekvatni dokaz o plaćanju.

Fond će vršiti nadzor nad sprovođenjem svakog projekta u skladu sa obimom, dinamikom i principima navedenim u Smjernicama za sprovođenje projekta, koje su dostupne na internet stranici Fonda. Ovaj dokument pruža detaljna uputstva kako proces nadzora funkcionira i šta je Korisnik granta u obavezi da dostavi Fondu kako bi opravdao projektne troškove i opisao napredak ostvaren u svakom izvještajnom periodu.

OBJAŠNJENJE POJMOVA

Administrativna provjera	Postupak provjere projektnog prijedloga u skladu sa administrativnim kriterijumima utvrđenim ovim Programom. Administrativni kriterijumi te posljedično i administrativna provjera, po svojoj prirodi ne ulaze u sadržaj i kvalitet samog projektnog prijedloga, već se u procesu provjere postupa prema zadanim, jasnim i transparentnim pravilima, jednakima za sve aplikante, rukovodeći se isključivo postavljenim administrativnim zahtjevima. Samo ako su svi administrativni kriterijumi ispunjeni, projektni prijedlog ide u postupak evaluacije na bazi kriterijuma za odabir. U protivnom se isključuje iz daljeg postupka.
Bespovratna sredstva	Iznos koji Fond dodijeli za određenu svrhu prihvatljivom podnosiocu prijave (dobitniku granta). Bespovratna ili nepovratna sredstva su ona sredstva koja imaju tačno određenu namjenu i moraju se utrošiti i pravdati u tačno određenom roku te se ne moraju vratiti ako su pravilno utrošena.
Dobitnik granta	Podobni Podnosilac prijave koji potpiše Ugovor o dodjeli bespovratnih sredstava sa Fondom nakon dobijanja obavještenja od strane Fonda da je projekat odobren za finansiranje.
Eksperimentalni razvoj	Eksperimentalni razvoj znači sticanje, kombiniranje, oblikovanje i upotreba postojećih naučnih, tehnoloških, poslovnih i ostalih mjerodavnih znanja i vještina u cilju razvoja novih ili poboljšanih proizvoda, procesa ili usluga. To može uključivati i, na primjer, aktivnosti u cilju konceptualnog definisanja, planiranja i dokumentovanja novih proizvoda, procesa ili usluga. Eksperimentalni razvoj može obuhvatati izradu prototipova, demonstrativne aktivnosti, pilot-projekte, ispitivanje i provjeru novih ili poboljšanih proizvoda, procesa ili usluga u okruženju koje odražava operativne uslove iz stvarnog života ako je osnovni cilj ostvarenje daljih tehničkih poboljšanja proizvoda, procesa ili usluga koji nijesu suštinski utvrđeni. To može uključivati i razvoj tržišno upotrebljivog prototipa ili pilot-projekta koji je nužno konačni tržišni proizvod, a preskupo ga je proizvesti samo da bi se upotrebljavao u svrhu demonstrativnih aktivnosti i provjere. Eksperimentalni razvoj ne uključuje rutinske ili periodične izmjene postojećih proizvoda, proizvodnih linija, proizvodnih procesa, usluga i drugih tekućih aktivnosti, čak i ako te izmjene znače poboljšanja.
Evaluacija prijave	Označava postupak ocjenjivanja Prijave podnosioca primljene kroz Sistem Fonda. Evaluacija se odvija u dva kruga na osnovu definisanih kriterijuma za odabir.

Industrijski dizajn	Industrijskim dizajnom kao jednim od oblika intelektualne svojine štite se prostorna ili karakteristična obilježja proizvoda (industrijski ili zanatski proizvedenog predmeta), vidljiva pri njenoj normalnoj (namjenskoj) upotrebi. Prostorna obilježja su oblik i obris proizvoda, a karakteristična obilježja su šare, crte, boje, tekstura te kombinacije navedenih obilježja.
Intelektualna svojina	Intelektualna svojina odnosi se na skup uglavnom isključivih prava kojima se štite rezultati inovativne i kreativne djelatnosti, kao što su tehnološki izumi, industrijski dizajn ili djela iz područja književnosti, umjetnosti, znanosti i drugih srodnih područja, te oznake u trgovačkom prometu kojima se štite izvor, ugled ili geografsko porijeklo proizvoda i usluga, kao što su žigovi i zemljopisne oznake porijekla. Zaštita intelektualne svojine usmjerena je na osiguranje pravičnog povraćaja ulaganja u istraživanje i razvoj novih znanja i tehnologija, odnosno u promociju, kvalitet i reputaciju proizvoda i usluga na tržištu. Patenti su najčešći oblik intelektualne svojine koji se koriste za uspostavljanje isključivih prava na korišćenje izuma kao rezultata istraživanja i razvoja novih znanja i tehnologija. Iako neopipljivo u fizičkom smislu, intelektualna svojina ima sve karakteristike imovine, pa se ono može kupiti, prodati, licencirati, zamijeniti, pokloniti, naslijediti kao i svaka druga svojina.
Intenzitet državne pomoći	Bruto iznos državne pomoći izražen kao postotak prihvatljivih troškova, prije odbitka poreza ili drugih naknada.
Inovativno preduzeće	Inovativno preduzeće je preduzeće: (a) koje može dokazati, na temelju evaluacije koju je sproveo nezavisni stručnjak, da će u predvidivoj budućnosti razviti proizvode, usluge ili procese koji su novi ili znatno poboljšani u poređenju s trenutnim stanjem u dotičnoj grani industrije, a koji sa sobom nose rizik tehnološkog ili industrijskog neuspjeha; ili (b) čiji troškovi istraživanja i razvoja predstavljaju najmanje 10% njegovih ukupnih troškova poslovanja u najmanje jednoj od tri godine koje prethode (godini) dodjele pomoći ili, u slučaju novoosnovanog preduzeća koje nema ostvarenu nijednu poslovnu godinu, u reviziji njegovog trenutnog poslovnog razdoblja koju je ovjerio eksterni revizor;
Istraživanje i razvoj	Istraživanje i razvoj uključuje sistemski stvaralački rad usmjeren prema povećanju znanja o prirodi, čovjeku, kulturi i društvu te primjeni nastalih otkrića u praksi. Dijeli se na temeljna, primijenjena i razvojna istraživanja.
Inovacija	Inovacija je implementacija novog ili značajno unaprijeđenog proizvoda, usluge, procesa, marketinške ili organizacijske metode u okviru postojećeg poslovnog procesa, radne organizacije ili druge vrste ugovornog odnosa. OECD (Oslo Manual, treće izdanje) prepoznaje četiri vrste inovacija u kompanijama: inovativan proizvod, inovativan proces (tehnološke inovacije), te marketinška ili organizaciona inovacija (netehnološke inovacije). Inovacije mogu imati različite stepene noviteta. On ne mora biti nov u svijetu; već može biti nov na tržištu, u sektoru ili samo u preduzeću/ustanovi.
Inovacije procesa	Sprovođenje novih ili znatno poboljšanih metoda proizvodnje ili isporuke (uključujući znatne promjene u tehnikama, opremi ili softveru). Metode proizvodnje uključuju tehnike, opremu i softver koji se koristi za proizvodnju dobara ili usluga. Metode isporuke odnose se na logistiku kompanije i obuhvataju opremu, softver i tehnike za izvorne inpute, raspored zaliha unutar kompanije ili isporuku konačnih proizvoda. Inovacijom procesa se ne smatraju manje izmjene ili poboljšanja, povećanja proizvodnih kapaciteta ili kapaciteta

	usluga dodavanjem proizvodnih ili logističkih sistema vrlo sličnih onima koji se već upotrebljavaju, prestanak upotrebe procesa, jednostavnu zamjenu ili proširenje temeljnog kapitala, promjene nastale isključivo kao posljedica promjene faktorskih cijena, prilagođavanje kupcima, lokalizaciju, redovne, sezonske i druge ciklične promjene te trgovinu novim ili znatno poboljšanim proizvodima.
Inovacija proizvoda/usluga	Inovacija proizvoda/usluge je uvođenje dobra ili usluge koje je novo ili znatno poboljšano s obzirom na karakteristike ili planiranu upotrebu. To uključuje značajna poboljšanja u tehničkim specifikacijama, komponentama i materijalima, ugrađenim softverom, korisničkoj prihvatljivosti ili drugim funkcionalnim osobinama.
Javni poziv	Obavještenje potencijalnim podnosiocima prijave za uključivanje u Program. Objavljivanje javnog poziva od strane Fonda ostvaruje se javnom objavom na mrežnim stranicama Fonda i u ostalim javnim medijima.
Komercijalizacija inovativnog proizvoda/usluge	Komercijalizacija je dio inovacionog procesa u kojem se inovacija uvodi u praktičnu upotrebu odnosno uvodi se u proizvodnju i plasira proizvod/usluga na tržište te ostvaruje proboj na željeno tržište. Preduslov za početak procesa komercijalizacije je postojanje dovršenog prototipa tehnologije / proizvoda / usluge / sistema / poslovnog modela testiranog u stvarnom okruženju.
Korisnik državne pomoći	Korisnik državne pomoći/pomoći male vrijednosti je svako pravno i fizičko lice koje, obavljajući privrednu djelatnost, učestvuje u prometu roba i usluga, a prima državnu pomoć/pomoć male vrijednosti, bez obzira na njen oblik i namjenu.
Kriterijumi odabira	Kriterijumi odabira (KO) su kriterijumi koji se primjenjuju za ocjenjivanje kvaliteta projektnog prijedloga.
Mikro, malo i srednje preduzeće (MSP)	U skladu sa definicijom iz člana 1. i člana 2. Priloga 1. <u>GBER-a</u>
Novi proizvod/usluga za Preduzeće	Proizvod je „novost u ponudi preduzeća“ ukoliko preduzeće nije proizvelo niti jedan drugi proizvod koji nudi istu funkcionalnost odnosno ako je tehnologija proizvodnje fundamentalno različita od tehnologije već proizvedenih proizvoda. Proizvodi mogu biti materijalni i nematerijalni (uključujući usluge). Ovo uključuje inovacije procesa sve dok proces doprinosi razvoju proizvoda. Projekti koji nemaju za cilj stvarni razvoj proizvoda su isključeni.
Novi proizvod/usluga na tržištu	Proizvod je „novost na tržištu“ ako ne postoji drugi proizvod dostupan na tržištu koji nudi istu funkcionalnost, odnosno tehnologija koju novi proizvod koristi bitno se razlikuje od tehnologije već postojećih proizvoda. Proizvodi mogu biti materijalni i nematerijalni (uklj. usluge). Ovo uključuje inovacije procesa sve dok proces doprinosi razvoju proizvoda. Projekti koji nemaju za cilj stvarni razvoj proizvoda su isključeni. Proizvod je nov na tržištu za preduzeće ukoliko isto do sada nije djelovalo/poslovalo na navedenom tržištu. Nova tržišta aplikant će dokazivati izjavom o djelovanju na pojedinom/pojedinim novim tržištima.
Novoosnovano preduzeće	U smislu ovog Programa novoosnovano preduzeće je ono osnovano najviše 5 godina prije dana podnošenja projektne prijave. Datum osnivanja znači datum upisa u sudski, obrtni ili drugi odgovarajući registar države sjedišta aplikanta ili datum važećeg jednako vrijednog dokumenta koji je izdalo nadležno tijelo u državi sjedišta podnosioca prijave.
Odluka o finansiranju	Odluka kojom se utvrđuje obveza nadoknađivanja prihvatljivih troškova odobrenog projekta i koja je temelj za potpisivanje Ugovora o dodjeli granta

Patent	Patent je pravo priznato za izum koji nudi novo rješenje nekog tehničkog problema, a obično se odnosi na određeni proizvod, postupak ili primjenu. Izum se može štititi patentom ako je industrijski primjenjiv, ako je nov i ako ima inventivni nivo. Zakonom je definisano kada je izum nov, tj. kada nije sadržan u stanju tehnike. Važno je napomenuti da izum gubi svojstvo novosti u smislu zaštite patentom ako na bilo koji način postane pristupačan javnosti. Patent se stiče priznanjem prava od strane ovlaštenog tijela za dodjelu tog prava tj. nadležne kancelarije za intelektualnu svojinu na temelju ispitivanja prijave patenta koja opisuje izum. Zaštita patentom predstavlja efikasno poslovno sredstvo koje njegovim nosiocima (vlasnicima) omogućuje povraćaj sredstava uložених u istraživanje i razvoj novih proizvoda i tehnologija, kroz svojevrsni monopol na upotrebu zaštićenog tehničkog rješenja tokom trajanja patentne zaštite.
Po tržišnim uslovima	Po tržišnim uslovima predstavlja uslove transakcije između ugovornih strana koji se ne razlikuju od onih koji bi bili utvrđeni između nezavisnih preduzeća i nema naznake nedopuštenog dogovaranja. Za svaku transakciju koja proizlazi iz otvorenog, transparentnog i nediskriminišućeg postupka smatra se da zadovoljava načelo transakcije po tržišnim uslovima.
Podnosilac prijave	Preduzeće koje se prijavljuje za ovaj program u skladu sa uslovima podobnosti Podnosioca prijave.
Početak sprovođenja Projekta	Sprovođenje projekta ne smije započeti prije potpisivanja Ugovora o dodjeli granta.
Pomoćne usluge za Inovacije	Osiguravanje kancelarijskog prostora, banka podataka, biblioteka, istraživanja tržišta, laboratorija, označavanje kvaliteta, ispitivanje i sertifikovanje za potrebe razvoja učinkovitijih proizvoda, procesa ili usluga.
Postupak dodjele bespovratnih sredstava	Sveobuhvatni postupak odabira projektnih prijedloga.
Pravo intelektualne svojine	Pravo intelektualne svojine obuhvata sistem pravnih instrumenata kojima se uređuje način sticanja intelektualne svojine i način zaštite od njegovog neovlašćenog korišćenja.
Prijava	Paket neophodne projektne dokumentacije i podataka koje dostavlja Podnosilac prijave.
Program	Program za jačanje inovativnosti novoosnovanih ili postojećih MMSP
Program državne pomoći	Program državne pomoći je pravni akt na temelju kog se, bez potrebe za daljim mjerama sprovođenja, može dodjeljivati državna pomoć unaprijed neodređenim korisnicima koji su utvrđeni u aktu na opšti i apstraktan način te pravni akt na temelju kog se državna pomoć koja nije povezana s određenim projektom može dodijeliti jednom korisniku ili više njih na neodređeno razdoblje i/ili u neodređenom iznosu.
Projekat/projektni Prijedlog	Pojedina aktivnost, skup aktivnosti ili nekoliko skupova aktivnosti ograničeni vremenom i mjestom i usmjereni ka postizanju određenog cilja za koji se traži ili koristi državna pomoć, a koji doprinosi postizanju indikatora navedenih u Programu
Budžet projekta	Budžet projekta sadrži planirane iznose i izvore finansiranja za svaki od planiranih troškova projekta koji su raspoređeni po kategorijama i sastavni je dio prijave. Podnosilac prijave prilikom ispunjavanja prijave projekta specifikuje troškove koji će nastati na projektu prema troškovnim kategorijama koje su naznačene u tablici proračuna. Podnosioci prijave ga

	ispunjavaju u elektronskom obliku u excell tabeli i prilažu uz Prijavu, a ukoliko Projekat bude odobren za finansiranje sredstvima Programa budžet će biti sastavni dio ugovora o finansiranju.
Prototip	Predserijski proizvodi najčešće namijenjeni za ispitivanja i testove prije prelaska u serijsku proizvodnju. Prototip ne mora niti tehnički niti optički odgovarati gotovom serijskom proizvodu, ali mu služi kao osnova.
Radikalna inovacija	Radikalna inovacija definisana je kao inovacija koja ima značajan uticaj na tržište i privrednu aktivnost kompanija na tom tržištu. Ovaj se koncept fokusira na uticaj inovacija, za razliku od njihove novosti. Uticaj može promijeniti strukturu tržišta, stvoriti nova tržišta ili učiniti zastarjelim postojeće proizvode.
Strategija pametne specijalizacije (S3)	Nacionalni strateški dokument kojim se utvrđuju prioriteti razvoja, a čiji je cilj izgradnja konkurentske prednosti kroz povezivanje sopstvenih snaga u istraživanju i inovacijama s potrebama privrede, odgovarajući na koherentan način na rastuće mogućnosti i razvoj tržišta. Izrađen je, kroz partnerski pristup od dna prema vrhu, okupljajući lokalne vlasti, akademsku zajednicu, poslovnu sferu i civilno, kvantitativnom i kvalitativnom analizom odnosno mapiranjem ekonomskog, inovativnog i naučnog potencijala u Crnoj Goris s ciljem koncentrisanja i povezivanja istraživačko-inovacionih resursa s ograničenim brojem determinisanih prioriternih privrednih oblasti.
Transfer znanja i tehnologija	Transfer znanja i tehnologija je proces koji se odvija između naučnih institucija i privrede, kao i između privrednih subjekata na domaćem ili stranom tržištu. Transfer znanja i tehnologija predstavlja prenos privredno primjenjivih tehnoloških rješenja, znanja i iskustava s jednog subjekta (davaoca tehnologije) na drugi subjekat (sticaoca tehnologije).
TRL	TRL se odnosi na engl. Technology Readiness Level odnosno Tehnološki nivo spremnosti neke tehnologije za njenu komercijalnu primjenu. U skladu sa Komunikacijom Komisije Evropskom parlamentu, Vijeću, Evropskom privrednom i socijalnom odboru i Odboru regija: „Evropska strategija za ključne pomoćne tehnologije – most prema rastu i novim radnim mjestima”, COM(2012) 341 završna verzija, 26.6.2012, TRL-ovi su: TRL 1: Temeljna (bazična, fundamentalna) istraživanja TRL 2: Formulisanje tehnološkog koncepta TRL 3: Eksperimentalno dokazivanje koncepta TRL 4: Laboratorijska validacija tehnološkog koncepta TRL 5: Validacija tehnologije u relevantnom okruženju TRL 6: Demonstracija tehnologije u relevantnom okruženju TRL 7: Demonstracija tehnologije u operativnom okruženju TRL 8: Uspostavljen i kvalifikovan tehnološki sistem TRL 9: Uspješno dokazana tehnologija - konkurentna proizvodnja
Troškovi	Troškovi su u novcu izražene količine resursa, upotrijebljene u svrhu ostvarenja jednog ili više ciljeva projekta.
Tržište – globalno, međunarodno, regionalno ili lokalno	Globalno tržište podrazumijeva doseg inovacije izvan zemalja evropskog geografskog prostora; Međunarodno tržište podrazumijeva evropski geografski prostor (izvan područja regije); Regionalno tržište podrazumijeva zemlje okruženja (Bosna i Hercegovina, Albanija, Kosovo, Republiku Srbiju, Republika Hrvatska i Makedoniju);

	Lokalno tržište podrazumijeva tržište CG
Ugovorno istraživanje	Ugovorno istraživanje uključuje aktivnosti naučno-istraživačkih ustanova koje se temelje na znanju i iskustvu (eng. know-how) iz područja nauke, a koje naručuje subjekat iz poslovnog ili javnog sektora radi razvijanja novih proizvoda, usluga ili novih tehnologija.
Visokokvalifikovano osoblje	Visokokvalifikovano osoblje znači osoblje sa fakultetskim obrazovanjem i najmanje 5 godina mjerodavnog profesionalnog iskustva, koje može uključivati i doktorsko obrazovanje.
Ugovor o dodjeli bespovratnog granta	Ugovor sklopljen između Korisnika i Fonda za inovacije kojim se utvrđuje najviši iznos bespovratnih sredstava dodijeljen za sprovođenje projekta te prava i obveze svih strana kao i drugi finansijski i uslovi za sprovođenje Projekta.
Upravljanje Intelektualnom svojinom	Postupak upravljanja intelektualnom svojinom započinje već od poslovne zamisli preduzeća ili zamisli izuma odnosno tehničkog unapređenja proizvoda ili proizvodnog postupka, odvija se kroz faze odabira najboljeg načina zaštite intelektualne svojine, sprovođenje postupka zaštite i traje kroz cijeli proces komercijalizacije bilo kog oblika intelektualne svojine što uključuje i licenciranje tehnologije ili potpuno ustupanje prava intelektualne svojine. Upravljanje intelektualnom svojinom uključuje i održavanje ostvarene zaštite u važenju te praćenje povreda prava vlastitog intelektualne svojine.
Znatno poboljšanje proizvoda/usluge	Znatno poboljšanje proizvoda/usluge je uvođenje na tržište dobra ili usluge koje je novo ili znatno poboljšano s obzirom na karakteristike ili planiranu upotrebu. To uključuje značajna poboljšanja u tehničkim specifikacijama, komponentama i materijalima, ugrađenim softverom, korisničkoj prihvatljivosti ili drugim funkcionalnim karakteristikama. Znatnim poboljšanjem proizvoda ili usluga ne smatraju se: manje izmjene ili poboljšanja proizvoda/usluga, prilagođavanje proizvoda/usluga pojedinačnim kupcima koje ne podrazumijevaju značajne izmjene karakteristika ili planirane upotrebe proizvoda/usluga, redovne, sezonske i druge ciklične promjene te trgovinu novim ili znatno poboljšanim proizvodima/uslugama.